

การบัญชีภาษีอากร

Tax accounting

ฉบับปรับปรุง

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เสวตเลข

4289

6395

การบัญชีภาษีอากร

Tax Accounting

อำนวยการดี เลข

พิมพ์ครั้งที่ 3

มิถุนายน พ.ศ. 2566

การบัญชีภาษีอากร

เขียนโดย ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เศรษฐเลข

ISBN 978-616-603-120-1

ราคาเล่มละ 390 บาท

จำนวนหน้า 719 หน้า

พิมพ์ครั้งที่ 1 จำนวน 1,000 เล่ม พ.ศ. 2564

พิมพ์ครั้งที่ 2 จำนวน 1,500 เล่ม พ.ศ. 2565 (ฉบับปรับปรุง)

พิมพ์ครั้งที่ 3 จำนวน 1,500 เล่ม พ.ศ. 2566 (ฉบับปรับปรุง)
สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ (ฉบับเพิ่มเติม) พ.ศ. 2558

จัดพิมพ์โดย ผศ.ดร.ธำรงค์ศักดิ์ เศรษฐเลข

ผู้จัดจำหน่าย ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนน พญาไท เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
โทร. 0-2218-9872 โทรสาร 0-2254-9495
Call Center (จัดส่งทั่วประเทศ) โทร. 0-2255-4433
<http://www.chulabook.com>

ร้านค้าติดต่อ แผนกขายส่ง สาขาหัวหมาก โทร. 0-2374-1375-6 โทรสาร 0-2374-1374

พิมพ์ที่ บริษัท เกรท มีเดีย เอเจนซี จำกัด
85 ซอยบรมราชชนนี 75 แขวงบางระมาด
เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ 10170
โทร. 0-2433-7755-7 มือถือ 086-330-6425

คำนำ

หนังสือการบัญชีภาษีอากรเล่มนี้เป็นตำราประกอบการเรียนวิชา การบัญชีภาษีอากร 1 และการบัญชีภาษีอากร 2 ตามหลักสูตรของคณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายถึงภาพรวมและกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีภาษีอากร ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ภาษีหัก ณ ที่จ่าย ภาษีธุรกิจเฉพาะ ภาษีมูลค่าเพิ่ม อากรแสตมป์ ภาษีเงินได้นิติบุคคล ภาษีสรรพสามิต ภาษีศุลกากร ภาษีระหว่างประเทศและการบัญชีภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี

หนังสือเล่มนี้ได้ปรับปรุงเพิ่มเติมจากการพิมพ์ครั้งที่ 2 โดยผู้เขียนได้เพิ่มเรื่องการจ่ายภาษีหัก ณ ที่จ่ายด้วยวิธี e-Withholding Tax ระบบใบกำกับภาษีอิเล็กทรอนิกส์และใบรับอิเล็กทรอนิกส์ (e-Tax Invoice & e-Receipt) อัปเดตเรื่องเงินได้ที่ได้รับยกเว้นและการหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปี พ.ศ. 2565 เงินบริจาคและรายการที่นิติบุคคลสามารถหักได้มากกว่าปกติ การคำนวณภาษีสรรพสามิตเครื่องดื่มในอัตราใหม่และได้เพิ่มบทที่ 6 เรื่องอากรแสตมป์ และ e-Stamp Duty แบบฝึกหัดในแต่ละบทรวมถึงงานวิจัยทางภาษีอากร

ผู้เขียนขอขอบคุณ อาจารย์ผู้สอน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ให้คำแนะนำในการปรับปรุงตำรา นิสิตนักศึกษา และผู้อ่านทุกท่านที่ให้ความสนใจในหนังสือเล่มนี้ และขอขอบคุณคณาจารย์ผู้อบรมสั่งสอนให้ความรู้ผู้เขียน คณาจารย์สาขาการบัญชีและภาษีอากรทุกท่านที่ผู้เขียนได้ใช้ตำราและเอกสารทางวิชาการของท่านอ้างอิงในหนังสือเล่มนี้

ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในแง่ของการบัญชี บัญชีภาษีอากร และผู้อ่านสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ต่อไป

สุดท้ายนี้ขอให้ผู้อ่านทุกท่านประสบความสำเร็จในการเรียน หน้าที่การงานยิ่งๆขึ้นไป และที่สำคัญขอให้ทุกท่านเสียภาษีให้ถูกต้อง ครบถ้วน อยู่ภายใต้กฎหมาย หากผู้อ่านมีความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะใดๆให้ปรับปรุง ผู้เขียนขอน้อมรับด้วยความยินดี

อรรณงค์ดี เศรษฐเลข

มิถุนายน 2566

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 ภาพรวมและกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีภาษีอากร	
1. การบัญชีภาษีอากร	10
2. สารสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543	12
3. การจัดทำบัญชีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์	20
4. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติ บริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ. 2535	20
5. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติ หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2535	21
6. การจัดทำบัญชีตามประมวลรัษฎากร	22
7. เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร	28
8. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจตามประมวลรัษฎากร	29
9. การบริหารภาษีอากร	29
บทที่ 2 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	
1. ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	36
2. แหล่งเงินได้	38
3. ประเภทของเงินได้พึงประเมิน	40
4. เงินได้พึงประเมินที่ได้อยกเว้น	47
5. การหักค่าใช้จ่าย	75
6. การหักค่าลดหย่อน	82
7. การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	100
8. อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	102
9. ผลกระทบจากการปรับโครงสร้างภาษีบุคคลธรรมดา	103
10. การเลือกเสียภาษีจากเงินปันผล	104
11. การคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาครึ่งปี	106
12. การคำนวณภาษีเงินได้สำหรับห้างหุ้นส่วนสามัญและคณะบุคคลที่มีใช้นิติบุคคล หลัง 1 มกราคม 2558	111
13. การยื่นแบบแสดงรายการที่ใช้นเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	113
14. ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาจากคริปโทเคอร์เรนซีและโทเคนดิจิทัล	114
15. บทกำหนดโทษ	122

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 3 ภาษีหัก ณ ที่จ่าย	
1. ความหมาย	144
2. หน้าที่ของผู้หักและผู้ถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย	144
3. การหักภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 50	148
4. การหักภาษีเงินได้นิติบุคคล ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 69 ทวิ 69 ตรี และ 70	170
5. การหักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่าย ตามมาตรา 3 เศรศ	171
6. การบันทึกบัญชี	184
7. การออกหนังสือรับรองและการยื่นแบบแสดงรายการการหักภาษี ณ ที่จ่าย	186
บทที่ 4 ภาษีธุรกิจเฉพาะ	
1. ผู้มีหน้าที่เสียภาษีธุรกิจเฉพาะ	219
2. กิจกรรมที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ	219
3. กิจกรรมที่ได้รับยกเว้นภาษีธุรกิจเฉพาะ	221
4. ฐานภาษีธุรกิจเฉพาะ	225
5. การคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะ	227
6. การบันทึกรายการบัญชีเกี่ยวกับภาษีธุรกิจเฉพาะ	240
บทที่ 5 ภาษีมูลค่าเพิ่ม	
1. ผู้มีหน้าที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	247
2. ความรับผิดชอบในการเสียภาษี	250
3. ฐานภาษี	255
4. กิจกรรมที่ได้รับยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม	260
5. ใบกำกับภาษี	269
6. อัตราภาษี	285
7. ภาษีซื้อต้องห้าม	286
8. การเฉลี่ยภาษีซื้อ	289
9. การจัดทำรายงานเกี่ยวกับภาษีเงินได้มูลค่าเพิ่ม	292
10. การบันทึกบัญชีภาษีมูลค่าเพิ่ม	298
11. การยื่นแบบแสดงรายการภาษีมูลค่าเพิ่ม	304

สารบัญ

	หน้า
12. บทกำหนดโทษ	315
13. วิธีการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	316
14. เอกสารที่ใช้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	324
บทที่ 6 อากรแสตมป์	
1. ผู้มีหน้าที่เสียอากร	334
2. ตราสารที่ต้องเสียอากรและอัตราภาษี	335
3. วิธีการเสียอากร	343
4. การยกเว้นอากร	348
5. บทกำหนดโทษ	352
บทที่ 7 ภาษีเงินได้นิติบุคคล	
1. นิติบุคคลที่ต้องเสียภาษี	360
2. นิติบุคคลที่ไม่ต้องเสียภาษี	362
3. รอบระยะเวลาบัญชี	362
4. ฐานภาษี	363
5. อัตราภาษี	370
6. กำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล	372
• เงื่อนไขการคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ทวิ	376
• เงื่อนไขการคำนวณกำไรสุทธิตามมาตรา 65 ตรี	398
7. การคำนวณภาษี	423
8. การปรับปรุงกำไรสุทธิทางบัญชีให้เป็นกำไรสุทธิทางภาษีอากร	427
9. การยื่นแบบแสดงรายการชำระภาษี	436
10. สถานที่ยื่นแบบแสดงรายการภาษี	455
บทที่ 8 ภาษีสรรพสามิต	
1. หลักการของภาษีสรรพสามิต	470
2. วิธีการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตและอัตราภาษี	475

สารบัญ

	หน้า
3. กฎหมายภาษีสรรพสามิต	477
4. ชนิดของผลิตภัณฑ์ที่จัดเก็บภาษีและการคำนวณภาษี	483
5. นักบัญชีตามกฎหมายภาษีสรรพสามิต	520
 บทที่ 9 ภาษีศุลกากร	
1. หลักการจัดเก็บภาษีศุลกากร	601
2. ผู้มีหน้าที่เสียภาษีศุลกากร	604
3. ความรับผิดในอันจะต้องเสียอากรศุลกากร	633
4. โครงสร้างอัตราภาษีศุลกากร	634
5. การประเมินราคาศุลกากร	643
6. สิทธิประโยชน์ตามกฎหมายศุลกากร	648
7. คดีและความผิดตามกฎหมายศุลกากร	652
8. หน้าที่ของนักบัญชีตามกฎหมายภาษีศุลกากร	656
 บทที่ 10 ภาษีระหว่างประเทศ (International Tax)	
1. ความสำคัญของภาษีระหว่างประเทศ	661
2. หลักการภาษีระหว่างประเทศภายใต้ประมวลรัษฎากร	661
3. หลักการของอนุสัญญาภาษีซ้อน	676
 บทที่ 11 การบัญชีภาษีเงินได้รอการตัดบัญชี (Deferred Tax)	
1. วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคล	684
2. หลักการพื้นฐานของการรับรู้สินทรัพย์และหนี้สิน	685
3. ผลแตกต่างระหว่างกำไรทางบัญชีกับกำไรทางภาษี	687
4. วิธีการบัญชีเกี่ยวกับภาษีเงินได้รอตัดบัญชี	691
5. เงื่อนไขที่มีผลกระทบกับราคาตามบัญชีของสินทรัพย์และหนี้สิน	702
เฉลยแบบฝึกหัด	709
บรรณานุกรม	711
ดัชนีค้นคำ	714

บทที่ 1

ภาพรวมและกฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีภาษีอากร

กฎหมายเกี่ยวกับการบัญชีภาษีอากรเป็นสิ่งที่ผู้เกี่ยวข้องกับธุรกิจโดยเฉพาะผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ผู้ทำบัญชีและผู้สอบบัญชีรับอนุญาตควรทราบ ในบทนี้จะกล่าวถึงความแตกต่างของการบัญชี การเงินและการบัญชีภาษีอากร พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 และการบริหารภาษีอากร ก่อนที่จะนำเข้าสู่ภาษีแต่ละประเภทในบทต่อไป

หัวข้อเรื่อง

1. การบัญชีภาษีอากร
2. สารสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543
3. การจัดทำบัญชีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
4. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติ บริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ. 2535
5. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2535
6. การจัดทำบัญชีตามประมวลรัษฎากร
7. เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร
8. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจตามประมวลรัษฎากร
9. การบริหารภาษีอากร

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้เข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างการบัญชีการเงินและการบัญชีภาษีอากร
2. เพื่อให้เข้าใจถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบัญชีภาษีอากร
3. เพื่อให้ทราบถึงหลักการการบริหารภาษีที่ดี

1. การบัญชีภาษีอากร

1.1 การบัญชีการเงิน

การบัญชีการเงิน มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำงบการเงิน เพื่อให้ทราบถึงฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและกระแสเงินสดของกิจการในรอบระยะเวลาบัญชี เพื่อให้เป็นไปตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป (Generally Accepted Accounting Principles: GAAP) หรือ มาตรฐานการรายงานทางการเงิน (Financial Reporting Standards: FRS) ดังนั้น งบการเงินจึงเป็นประโยชน์ต่อกิจการ ผู้บริหาร ผู้ถือหุ้น และบุคคลภายนอกผู้สนใจ นอกจากนี้การบัญชีการเงินเกี่ยวข้องกับกิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ PAEs (Publicly Accountable Entities)¹ และกิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ NPAEs (Non-Publicly Accountable Entities)²

1.2 การบัญชีภาษีอากร

การบัญชีภาษีอากรเกี่ยวข้องกับภาษีสรรพากร ภาษีสรรพสามิตและภาษีศุลกากร นอกจากนี้การบัญชีภาษีอากรเกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และข้อกำหนดของการจัดทำบัญชีของธุรกิจตามพระราชบัญญัติการบัญชี 2543 เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณภาษี การยื่นแบบแสดงรายการ การจัดทำบัญชีพิเศษรวมทั้งรายงานภาษีต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องใช้ในการคำนวณและนำส่งภาษีอากรให้เป็นไปตามประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กำหนด

¹กิจการที่มีส่วนได้เสียสาธารณะ PAEs (Publicly Accountable Entities) หมายถึง กิจการที่

- 1.1 มีการออกตราสารหนี้หรือตราสารทุน ซึ่งมีการซื้อขายในตลาดสาธารณะ หรือเป็นกิจการที่ต้องนำส่งงบการเงินให้กับ กสท. เพื่อวัตถุประสงค์ในการออกขายหลักทรัพย์ใดๆในตลาดสาธารณะ
- 1.2 กิจการที่ดำเนินธุรกิจหลักในการดูแลทรัพย์สินของกลุ่มบุคคลภายนอกในวงกว้าง เช่น สถาบันการเงิน บริษัทประกันชีวิต บริษัทประกันวินาศภัย บริษัทหลักทรัพย์กองทุนรวม ตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า
- 1.3 บริษัทมหาชน
- 1.4 กิจการอื่นที่จะกำหนดเพิ่มเติม

ซึ่งกิจการ PAEs จะต้องจัดทำรายงานทางการเงินชุดใหญ่ ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีของประเทศไทยกำหนด 1 ม.ค. 2554

²กิจการที่ไม่มีส่วนได้เสียสาธารณะ หมายถึงกิจการที่

- 2.1 ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามที่กำหนดไว้ใน พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 มาตรา 8
- 2.2 และไม่ใช้กิจการ PAEs โดยรายงานทางการเงินชุดเล็ก (TFRS for NPAEs) จะมี 22 บท

1.3 วัตถุประสงค์ของการบัญชีภาษีอากร

เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีสามารถจัดทำข้อมูลทางการเงินเพื่อการคำนวณภาษี การยื่นแบบแสดงรายการ การจัดทำบัญชี การจัดทำรายงานภาษีต่าง ๆ เพื่อนำส่งภาษีอากรได้อย่างครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่ประมวลรัษฎากร พระราชบัญญัติภาษีสรรพสามิต พ.ศ. 2560 และพระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2560 กำหนด

1.4 การจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี

การจัดทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชีเกี่ยวข้องกับกฎหมาย 5 ประเภท ได้แก่พระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543 ประมวลกฎหมายแพ่งพาณิชย์ พระราชบัญญัติบริษัทมหาชน พระราชบัญญัติหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์และประมวลรัษฎากร อย่างไรก็ตามในบทนี้จะกล่าวถึงสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ.2543

Tips :

คำถาม : TFRS for NPAEs 22 บท ประกอบด้วยเรื่องอะไรบ้าง

คำตอบ

1. ความเป็นมาและวัตถุประสงค์
2. ขอบเขต
3. กรอบแนวคิด
4. การนำเสนอการเงิน
5. การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี
เปลี่ยนแปลงประมาณการทางบัญชี
และการแก้ไขข้อผิดพลาด
6. เงินสดและรายการเทียบเท่าเงินสด
7. ลูกหนี้
8. สินค้าคงเหลือ
9. เงินลงทุน
10. ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์
11. สินทรัพย์ไม่มีตัวตน
12. อสังหาริมทรัพย์เพื่อการลงทุน
13. ต้นทุนการกู้ยืม
14. สัญญาเช่า
15. ภาษีเงินได้
16. ประมาณการหนี้สิน และหนี้สินที่อาจจะการ
เกิดขึ้น
17. เหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน
18. รายได้
19. การรับรู้รายได้จากการขายอสังหาริมทรัพย์
20. สัญญาก่อสร้าง
21. ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของอัตรา
แลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ
22. การปฏิบัติในช่วงเปลี่ยนแปลงและวันถือ
ปฏิบัติ

2. สารสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543

สารสำคัญของพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ประกอบด้วย 8 หัวข้อ ดังนี้

1. หน่วยงานและผู้รับผิดชอบในการกำกับดูแลและควบคุม

ได้แก่ สำนักงานกลางบัญชี กรมพัฒนาธุรกิจการค้าสำนักงานบัญชีประจำท้องที่และสารวัตรใหญ่บัญชีและสารวัตรบัญชี

2. ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี (ผู้รับผิดชอบ)	วันที่เริ่มจัดทำบัญชี
1. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน-หุ้นส่วนผู้จัดการ บริษัท จำกัด, บมจ. - กรรมการหรือผู้จัดการบัญชี	วันที่ได้รับการจดทะเบียนเป็นนิติบุคคล
2. นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบกิจการในประเทศไทย - ผู้จัดการหรือผู้รับผิดชอบ	วันที่เริ่มต้นประกอบกิจการในประเทศไทย
3. กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร - ผู้รับผิดชอบในการดำเนินกิจการ	วันที่ได้เริ่มต้นประกอบกิจการ
4. สถานที่ประกอบธุรกิจเป็นประจำของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี - ผู้รับผิดชอบจัดการธุรกิจ ณ สถานที่นั้น	วันเริ่มต้นประกอบกิจการ ณ สถานที่นั้น
5. ผู้ประกอบธุรกิจที่เป็นหน่วยภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ได้แก่ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายและผู้นำเข้า-ส่งออก สินค้าประเภท แลบเสียง วีดีทัศน์ และแผ่นซีดี	วันเริ่มต้นประกอบกิจการ ณ สถานที่นั้น

3. หน้าที่ของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

☺ ปิดบัญชีครั้งแรกภายใน 12 เดือนนับแต่วันเริ่มทำบัญชี และปิดบัญชีในรอบ 12 เดือนนับแต่วันปิดบัญชีครั้งก่อนวันแต่ได้รับอนุญาตจากสารวัตรบัญชี

☺ ยื่นงบการเงินต่อสำนักงานกลางบัญชีหรือสำนักงานงานบัญชีประจำท้องที่ที่ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน กิจการร่วมค้า และนิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ ให้ยื่นงบการเงินภายใน 5 เดือน นับแต่

วันที่ปิดบัญชี สำหรับกรณีของบริษัทจำกัดหรือบริษัทมหาชนจำกัดที่จัดตั้งตามกฎหมายไทยให้อยู่ภายในหนึ่งเดือนนับแต่วันซึ่งการเงินนั้นได้รับอนุมัติในที่ประชุมใหญ่

☺ ให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเก็บรักษาบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี ไว้ไม่น้อยกว่า 5 ปี ทั้งนี้ อธิบดีมีอำนาจกำหนดให้เกิน 5 ปี ได้ แต่ต้องไม่เกิน 7 ปี

☺ ถ้าบัญชีหรือเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีสูญหาย หรือเสียหาย ให้ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีแจ้งต่อสารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่อธิบดีกำหนดภายใน 15 วันนับแต่วันที่ทราบหรือควรทราบถึงการสูญหายหรือเสียหายนั้น

☺ ให้ส่งมอบบัญชีและเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการ ลงบัญชีแก่สารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชี ภายใน 90 วันนับแต่วันเลิกประกอบธุรกิจ และให้สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชี เก็บรักษาบัญชี และเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีดังกล่าวไว้ไม่น้อยกว่า 5 ปี

4. คุณสมบัติของผู้ทำบัญชีและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี

1. กรณีที่เป็นพนักงานของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี

ผู้ทำบัญชีคือ ผู้อำนวยการฝ่ายบัญชี สมุห์บัญชี หัวหน้าแผนกบัญชี หรือผู้ดำรงตำแหน่งที่เรียกชื่ออย่างอื่น ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้ดำรงตำแหน่งดังกล่าว

2. กรณีที่เป็นสำนักงานบริการรับทำบัญชี

2.1 สำนักงานที่มีได้จัดตั้งในรูปคณะบุคคล ผู้ทำบัญชี คือ หัวหน้าสำนักงาน

2.2 สำนักงานที่จัดตั้งในรูปคณะบุคคล ผู้ทำบัญชี คือ ผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชี

2.3 สำนักงานที่จดทะเบียนจัดตั้งเป็นนิติบุคคล ผู้ทำบัญชี คือ กรรมการหรือผู้เป็นหุ้นส่วน ซึ่งรับผิดชอบในการให้บริการรับทำบัญชี

คุณสมบัติของผู้ทำบัญชี

ตามประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้า เรื่องกำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี พ.ศ. 2557 ได้กำหนดให้ผู้ทำบัญชีของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัท จำกัด บริษัท มหาชน จำกัดที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย กิจกรรมร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร ต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

☺ มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ในราชอาณาจักร

☺ มีความรู้ภาษาไทยเพียงพอที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ทำบัญชีได้

- ☺ มีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามที่จะประกอบวิชาชีพเป็นผู้ทำบัญชีตามกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี
- ☺ ไม่เคยต้องโทษโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เนื่องจากได้กระทำความผิดตามกฎหมายว่าด้วยการบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยผู้สอบบัญชี หรือกฎหมายว่าด้วยวิชาชีพบัญชี เว้นแต่พ้นระยะเวลาที่ถูกลงโทษมาแล้วเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี
- ☺ มีคุณวุฒิการศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้ทำบัญชีในกลุ่มที่ 1 ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน และบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ณ วันปิดบัญชีในรอบปีที่ผ่านมา มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาทและสินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท และรายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท

ผู้ทำบัญชี ต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา หรือ ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งทางคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือ กระทรวงศึกษาธิการ เทียบว่าไม่ต่ำกว่าอนุปริญญา หรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชี

ทุนจดทะเบียน < 5 ล้านบาท , สินทรัพย์รวม < 30 ล้านบาทและรายได้ < 30 ล้านบาท === วุฒิ ปวส.ขึ้นไป

ผู้ทำบัญชีในกลุ่มที่ 2 ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน และบริษัทจำกัดที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย ที่มีทุนจดทะเบียน สินทรัพย์รวม หรือรายได้รวม รายการใดรายการหนึ่ง เกินกว่าที่กำหนดในกลุ่มที่ 1 และธุรกิจที่มีความสำคัญ คือ บริษัทมหาชน จำกัด ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย นิติบุคคลที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย กิจกรรมร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร ผู้ประกอบธุรกิจธนาคาร เงินทุน หลักทรัพย์ เครดิตฟองซิเอร์ ประกันชีวิต ประกันวินาศภัย และผู้ประกอบธุรกิจซึ่งได้รับการส่งเสริมการลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน

ผู้ทำบัญชีต้องมีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี หรือเทียบเท่าจากสถาบันการศึกษาซึ่งทบวงมหาวิทยาลัย หรือคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (ก.พ.) หรือกระทรวงศึกษาธิการ เทียบว่าไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการบัญชี

ในกรณีที่เป็นการเริ่มทำบัญชีรอบปีบัญชีแรกของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี คุณวุฒิการศึกษาของผู้ทำบัญชีให้พิจารณาโดยใช้เกณฑ์ทุนจดทะเบียนตามที่กำหนดไว้ข้างต้น

ในกรณีที่ทุนจดทะเบียน สินทรัพย์รวม หรือรายได้รวมของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีตามผู้ทำบัญชีในกลุ่มที่ 1 เปลี่ยนแปลงไปจนทำให้ผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีไม่มีคุณสมบัติของการเป็นผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีนั้นต่อไป ให้ผู้นั้นสามารถเป็นผู้ทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีดังกล่าวต่อไปได้เป็นเวลาสองปีนับแต่วันสิ้นรอบปีบัญชีที่มีการเปลี่ยนแปลง

นอกจากนี้ผู้ทำบัญชีต้องเป็นสมาชิกสภาวิชาชีพบัญชีหรือขึ้นทะเบียนกับสภาวิชาชีพบัญชีตามพระราชบัญญัติวิชาชีพบัญชี พ.ศ. 2547 และแจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับการทำบัญชีทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (www.dbd.go.th) พร้อมด้วยสำเนาหลักฐานภายในสามสิบวันต่ออธิบดีกรมพัฒนาธุรกิจการค้า นับจากวันเริ่มทำบัญชี

การพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่องของผู้ทำบัญชี²

ตั้งแต่ 1 มกราคม พ.ศ. 2558 เป็นต้นมา การเก็บการนับชั่วโมงได้เปลี่ยนจากกำหนดกรอบการนับจากรอบละ 3 ปี เป็นรายปีปฏิทิน และเพิ่มจำนวนชั่วโมงเป็น 12 ชั่วโมงต่อปีปฏิทิน สำหรับการเก็บนับชั่วโมงการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องของผู้ทำบัญชี 12 ชั่วโมงต่อปีปฏิทินนั้น ตามประกาศฉบับใหม่นี้กำหนดให้ต้องเป็นการเก็บนับชั่วโมงในเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบัญชีไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง (6 ชั่วโมง) และเนื้อหาด้านอื่นตามที่สภาวิชาชีพบัญชีประกาศกำหนด

การพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชี ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรม ดังต่อไปนี้

- (ก) การอบรมหรือสัมมนา ทั้งนี้ ให้รวมถึงการอบรมหรือสัมมนาในรูปแบบสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-learning)
- (ข) การเป็นวิทยากร ผู้บรรยาย ผู้ดำเนินการสัมมนา ในกิจกรรมตาม (ก)
- (ค) การเป็นอาจารย์ในสถาบันการศึกษาของรัฐ หรือสถาบันการศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษาเอกชน ซึ่งมีการสอนไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่า ไม่ว่าจะเป็นการสอนในฐานะอาจารย์ประจำหรืออาจารย์พิเศษ
- (ง) การสำเร็จการศึกษาในคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีไม่ว่าคุณวุฒิใหม่นั้นจะสูงกว่าคุณวุฒิเดิมหรือไม่ก็ตาม
- (จ) การผ่านการศึกษาเฉพาะรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพบัญชีจากสถาบันการศึกษาของรัฐหรือสถาบันการศึกษาของเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยสถาบันการศึกษาเอกชน ซึ่งมีการสอนไม่ต่ำกว่าระดับอนุปริญญาหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ทางการบัญชีหรือเทียบเท่า
- (ฉ) กิจกรรมอื่น นอกจากที่ระบุดังกล่าว (ก) (ข) (ค) (ง) และ (จ) ตามที่สภาวิชาชีพบัญชีประกาศกำหนด

นอกจากนี้ให้ผู้ทำบัญชีแจ้งรายละเอียดการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (www.dbd.go.th) ได้ทันทีหลังการทำกิจกรรมแต่ไม่เกินสามสิบวันนับแต่วันสิ้นปีปฏิทินของทุกปีปฏิทิน โดยใช้แบบ ส.บช.7 และต้องเก็บหลักฐานการเข้าร่วมการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีเป็นเวลาไม่น้อยกว่า 3 ปี นับแต่วันสิ้นสุดของการทำกิจกรรมในแต่ละครั้ง

² ที่มา : ประกาศกรมพัฒนาธุรกิจการค้าเรื่อง กำหนดคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชีพ.ศ. 2557

ผู้ทำบัญชีใดไม่เข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีหรือเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีไม่ครบจำนวนแม้ว่าถูกเปรียบเทียบตามกฎหมายแล้วยังต้องพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีให้ครบจำนวนชั่วโมงตามระยะเวลาที่ขาดหายไป แต่เมื่อรวมกันแล้วไม่เกิน 24 ชั่วโมง ทั้งนี้ ไม่นับรวมจำนวนชั่วโมงในปีปัจจุบัน

ผู้ทำบัญชีโดยยกเลิกการเป็นผู้ทำบัญชีแล้ว และขอกลับมาเป็นผู้ทำบัญชีใหม่ต้องเข้ารับการพัฒนาความรู้ต่อเนื่องทางวิชาชีพบัญชีให้ครบจำนวนชั่วโมงตามระยะเวลาที่ขาดหายไปก่อนการยกเลิกการเป็นผู้ทำบัญชี แต่เมื่อรวมกันแล้วไม่เกิน 24 ชั่วโมง และแจ้งการขอกลับมาเป็นผู้ทำบัญชีใหม่ทางระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่เว็บไซต์กรมพัฒนาธุรกิจการค้า (www.dbd.go.th) โดยใช้แบบ ส.บข.9

ผู้ทำบัญชีสามารถรับทำบัญชีของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีได้ไม่เกิน 100 รายต่อปีปฏิทินไม่ว่าจะเป็นการรับทำบัญชีในรอบปีบัญชีใดก็ตาม

5. หน้าที่ของผู้ทำบัญชี

ต้องจัดทำบัญชีเพื่อให้มีการแสดงผลการดำเนินงาน ฐานะการเงิน ตามความเป็นจริงและตามมาตรฐานการบัญชี และต้องมีเอกสารการลงบัญชีให้ถูกต้องครบถ้วน

ต้องลงรายการบัญชีเป็นภาษาไทย หากลงรายการเป็นภาษาต่างประเทศ ให้มีภาษาไทยกำกับหรือกรณีที่ลงรายการเป็นรหัสบัญชี ให้มีคู่มือแปลรหัสและต้องเขียนด้วยหมึกพิมพ์หรือทำด้วยวิธีอื่นใดที่ได้ผลในลักษณะเดียวกัน

6. บัญชีและวิธีการจัดทำ

ชนิดของบัญชีที่ต้องจัดทำ	ระยะเวลาที่กำหนดให้บันทึกบัญชี
1. บัญชีรายวัน (สมุดบันทึกรายการขั้นต้น) 1.1 บัญชีเงินสด บัญชีเงินฝากธนาคาร ให้แยกตามเลขที่บัญชีเงินฝากธนาคารเป็นรายบัญชี 1.2 บัญชีรายวันซื้อ บัญชีรายวันขาย บัญชีรายวันทั่วไป และบัญชีรายวันอื่นที่จำเป็นแก่การทำบัญชีของธุรกิจ	• ในระหว่างงวดปีบัญชี ให้ลงรายการบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันที่รายการนั้นเกิดขึ้น • ณ วันสิ้นงวดปีบัญชี ให้ลงรายการยอดคงเหลือในบัญชีเงินสดและบัญชีเงินฝากธนาคารภายใน 60 วันนับแต่วันปิดบัญชี

2. บัญชีแยกประเภท 2.1 บัญชีแยกประเภททั่วไป 5 กลุ่มบัญชี ได้แก่ กลุ่มบัญชีสินทรัพย์ หนี้สิน ส่วนของเจ้าของ รายได้และค่าใช้จ่าย 2.2 บัญชีแยกประเภทย่อย ให้จัดทำตามความจำเป็นแก่การทำบัญชีของธุรกิจ	• ในระหว่างงวดปีบัญชี ให้ผ่านรายการจากบัญชีรายวันทุกชนิดภายใน 15 วันนับแต่วันสิ้นเดือนที่รายการนั้นเกิดขึ้น • ณ วันสิ้นงวดปีบัญชี ให้ลงรายการยอดคงเหลือในบัญชีแยกประเภททุกชนิดให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันปิดบัญชี
3. บัญชีสินค้า กิจการที่ผลิตและ/หรือขายสินค้าให้จัดทำบัญชีสินค้าเพื่อแสดงรายการรับและจำหน่ายจ่ายโอนสินค้ารวมทั้งยอดคงเหลือ	• ในระหว่างงวดปีบัญชี ให้ลงรายการบัญชีให้แล้วเสร็จภายใน 15 วันนับแต่วันที่รายการนั้นเกิดขึ้น • ณ วันสิ้นงวดปีบัญชี ให้ลงรายการยอดคงเหลือในบัญชีสินค้าให้แล้วเสร็จภายใน 60 วัน นับแต่วันปิดบัญชี

7. การจัดทำงบการเงิน

การจัดทำงบการเงิน ผู้มีหน้าที่ทำบัญชีของนิติบุคคลต้องจัดทำงบการเงินโดยต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต เว้นแต่งบการเงินของห้างหุ้นส่วนจดทะเบียนที่มีทุนจดทะเบียนไม่เกิน 5 ล้านบาท สินทรัพย์รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท และรายได้รวมไม่เกิน 30 ล้านบาท ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาตแต่ต้องได้รับการตรวจสอบและรับรองบัญชีจากผู้สอบบัญชีภาษีอากร รายละเอียดการจัดทำงบการเงินของผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีเป็นไปตามตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 งบการเงินที่ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องจัดทำ

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี	งบแสดงฐานะการเงิน	งบกำไรขาดทุนและงบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ	งบกำไรขาดทุน	งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้เจ้าของ	งบกระแสเงินสด	งบการเงินรวม	หมายเหตุประกอบงบการเงิน	งบการเงินเปรียบเทียบกับปีก่อน
1. ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน	✓	-	✓	-	-	-	✓	✓
2. บริษัทจำกัด	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓
3. บริษัทมหาชนจำกัด	✓	✓	-	✓	✓	✓	✓	✓
4. นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓
5. กิจการร่วมค้าตามประมวลรัษฎากร	✓	-	✓	✓	-	-	✓	✓

8. บทกำหนดโทษ

ตาม พ.ร.บ.การบัญชี มาตรา 34 – 38 หากไม่ทำบัญชี ปรับไม่เกิน 10,000 บาท หากไม่ลงรายการเป็นภาษาไทย ไม่เขียนด้วยหมึก/ดีดพิมพ์ ฯลฯ ปรับไม่เกิน 5,000 บาท และหากฝ่าฝืนเรื่องดังต่อไปนี้ปรับไม่เกิน 10,000 บาท เช่น ชนิดของบัญชีที่ต้องจัดทำ ข้อความและรายการที่ต้องมีในบัญชีระยะเวลาที่ต้องลงรายการในบัญชีเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีคุณสมบัติและเงื่อนไขของการเป็นผู้ทำบัญชี

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดไม่จัดให้มีการทำบัญชีตามมาตรา 8 หรือมาตรา 9 ตามวันเริ่มที่ต้องจัดทำบัญชีต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 30,000 บาท และปรับเป็นรายวันอีกไม่เกินวันละ 1,000 บาท จนกว่าจะปฏิบัติให้ถูกต้อง

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 10 (ปิดบัญชีครั้งแรกภายใน 12 เดือน) มาตรา 12 (ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องส่งมอบเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีให้แก่ผู้ทำบัญชี) หรือมาตรา 19 วรรคหนึ่ง (มีผู้ทำบัญชีซึ่งเป็นผู้มีคุณสมบัติตามที่อธิบดีกำหนด) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 วรรคหนึ่ง (ต้องจัดทำงบการเงินและยื่นงบการเงินดังกล่าวภายใน 5 เดือน) ต้องระวางโทษปรับ ไม่เกิน 50,000 บาท

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 วรรคสาม (งบการเงินต้องมีรายการย่อตามที่อธิบดีประกาศกำหนด) มาตรา 13 (ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีต้องเก็บรักษาบัญชีและเอกสาร) มาตรา 14 (เก็บบัญชีและเอกสารบัญชีไว้ไม่น้อยกว่า 5 ปี) มาตรา 15 (บัญชีหรือเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีสูญหาย หรือเสียหายแจ้งภายใน 15 วันนับแต่วันที่ทราบ) หรือมาตรา 17 (เมื่อเลิกประกอบธุรกิจโดยมิได้

มีการชำระบัญชี ให้ส่งมอบบัญชีและเอกสารแก่สารวัตรใหญ่บัญชี ภายใน 90 วันนับแต่วันเลิก) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 11 วรรคสี่ (งบการเงินต้องได้รับการตรวจสอบและแสดงความเห็นโดยผู้สอบบัญชีรับอนุญาต) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 20,000 บาท

ผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีผู้ใดแจ้งข้อความตามมาตรา 15 (แจ้งเอกสารบัญชีสูญหาย) เป็นเท็จต่อสารวัตรใหญ่บัญชี หรือสารวัตรบัญชีว่าบัญชี หรือเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชีสูญหายหรือเสียหาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 20 (จัดทำงบการเงินและมีเอกสารประกอบ) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 10,000 บาท

ผู้ใดไม่ปฏิบัติตามมาตรา 21 (ลงรายการเป็นภาษาไทย หากลงรายการเป็นภาษาต่างประเทศให้มีภาษาไทยกำกับ) ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 5,000 บาท

ผู้ใดขัดขวางการปฏิบัติหน้าที่ของสารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีซึ่งปฏิบัติการตามมาตรา 22 (การตรวจสอบบัญชีของสารวัตรบัญชี) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดไม่อำนวยความสะดวกแก่สารวัตรใหญ่บัญชีหรือสารวัตรบัญชีซึ่งปฏิบัติหน้าที่ตามมาตรา 22 หรือฝ่าฝืนคำสั่งของสารวัตรใหญ่ บัญชีหรือสารวัตรบัญชีซึ่งสั่งการตามมาตรา 24 (การเรียกเพื่อให้ถ้อยคำ) ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 2,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดฝ่าฝืนมาตรา 25 (ห้ามมิให้เปิดเผยข้อความการตรวจสอบหรือการเรียกมาให้ถ้อยคำ) ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดทำให้เสียหาย ทำลาย ซ่อนเร้น หรือทำให้สูญหายหรือทำให้ไร้ประโยชน์ซึ่งบัญชีหรือเอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 ปี หรือปรับไม่เกิน 20,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใดลงรายการเท็จ แก้ไข ละเว้นการลงรายการในบัญชีหรืองบการเงิน หรือแก้ไข เอกสารที่ต้องใช้ประกอบการลงบัญชี เพื่อให้ผิดความเป็นจริงต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 2 ปี หรือปรับไม่เกิน 40,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดตามวรรคหนึ่ง เป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชี ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 3 ปี หรือปรับไม่เกิน 60,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดซึ่งต้องรับโทษตามพระราชบัญญัตินี้เป็นนิติบุคคล ให้กรรมการผู้จัดการ หัวหน้าผู้จัดการผู้แทน นิติบุคคล หรือบุคคลใด ซึ่งรับผิดชอบในการดำเนินการของ นิติบุคคลนั้น ต้องรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับความผิดนั้น ๆ ด้วย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้มีส่วนรู้เห็นหรือยินยอมในการกระทำความผิดของนิติบุคคลนั้น

3. การจัดทำบัญชีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

สาระสำคัญของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เกี่ยวกับการจัดทำบัญชีของบริษัทจำกัด คือ

มาตรา 1196 ให้มีการจัดทำงบดุล (งบแสดงฐานะการเงิน) และงบกำไรขาดทุนอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 12 เดือน

มาตรา 1197 งบแสดงฐานะการเงินจะต้องถูกตรวจสอบโดยผู้สอบบัญชีเพื่อนำเสนออนุมัติในที่ประชุมใหญ่ภายใน 4 เดือนนับตั้งแต่วันที่ลงนามในงบแสดงฐานะการเงิน

มาตรา 1206 กรรมการบริษัทต้องจัดให้ถือบัญชีที่มีจำนวนเงินที่บริษัทได้รับและได้จ่าย สินทรัพย์ และหนี้สินของบริษัทให้ครบถ้วนถูกต้อง

4. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติ บริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ. 2535

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติ บริษัท มหาชน จำกัด พ.ศ.2535 อยู่ในมาตรา 15 ที่ให้ความหมายของบริษัท มหาชน จำกัด คือบริษัทประเภทซึ่งตั้งขึ้นด้วยความประสงค์ที่จะเสนอขายหุ้นต่อประชาชน โดยผู้ถือหุ้นมีความรับผิดชอบจำกัดไม่เกินจำนวนเงินค่าหุ้นที่ต้องชำระและบริษัทได้ระบุมูลค่าประสงค์เช่นนั้นไว้ในหนังสือบริคณห์สนธิ ในส่วนที่เป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวกับการบัญชีจะอยู่ในหมวด 8 บัญชีและรายงาน ได้แก่

มาตรา 109 บริษัทต้องจัดให้มีการทำและเก็บรักษาบัญชี ตลอดจนการสอบบัญชี

มาตรา 110 บริษัทต้องจัดทำงบการเงินอย่างน้อย 1 ครั้งในรอบ 12 เดือนอันเป็นรอบปีของบริษัท

มาตรา 112 คณะกรรมการต้องจัดให้มีการทำงบแสดงฐานะการเงิน ณ วันสิ้นรอบปีบัญชีเสนอต่อที่ประชุม ผู้ถือหุ้นในการประชุมสามัญประจำปีเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยต้องจัดให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบงบการเงินให้เสร็จก่อนนำเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้น

มาตรา 124 งบการเงินและรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทต้องทำเป็นภาษาไทย

มาตรา 125 ผู้สอบบัญชีมีสิทธิทำคำชี้แจงเป็นหนังสือเสนอต่อที่ประชุมผู้ถือหุ้นและมีหน้าที่เข้าร่วมประชุมในการประชุมผู้ถือหุ้นของบริษัททุกครั้งที่มีการพิจารณางบการเงิน และปัญหาเกี่ยวกับบัญชีของบริษัทเพื่อชี้แจงการตรวจสอบบัญชีต่อผู้ถือหุ้นและให้บริษัทจัดส่งรายงานและเอกสารของบริษัทที่ผู้ถือหุ้นจะพึงได้รับในการประชุมผู้ถือหุ้นครั้งนั้นแก่ผู้สอบบัญชีด้วย

มาตรา 126 ผู้ถือหุ้นมีสิทธิขอตรวจงบการเงิน และรายงานของผู้สอบบัญชีของบริษัทได้ตลอดเวลาในระหว่างเวลาทำการของบริษัท และจะขอให้บริษัทส่งสำเนาเอกสารดังกล่าวพร้อมด้วยคำรับรองว่าถูกต้องก็ได้ ในการนี้บริษัทอาจเรียกค่าใช้จ่ายได้ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับของบริษัท

มาตรา 127 บริษัทต้องจัดส่งรายงานประจำปีพร้อมกับสำเนางบการเงินที่ผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบและที่ประชุมผู้ถือหุ้นได้อนุมัติแล้ว และสำเนารายงานการประชุมผู้ถือหุ้นเฉพาะที่เกี่ยวกับการอนุมัติงบแสดงฐานะการเงิน การจัดสรรกำไร และการแบ่งเงินปันผล โดยมีผู้มีอำนาจลงนามแทนบริษัทลงลายมือชื่อรับรองว่าถูกต้องไปยังนายทะเบียน สำหรับงบแสดงฐานะการเงินนั้นบริษัทต้องโฆษณาให้ประชาชนทราบทางหนังสือพิมพ์มีกำหนดเวลาอย่างน้อยหนึ่งวันด้วย ทั้งนี้ ภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ที่ประชุมผู้ถือหุ้นอนุมัติ

5. การจัดทำบัญชีตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2535

สาระสำคัญของพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ.2535 ที่เกี่ยวข้องกับบัญชีจะอยู่ในส่วนที่ 5 การเปิดเผยข้อมูลและผู้สอบบัญชี ได้แก่

มาตรา 56 ให้บริษัทที่ออกหลักทรัพย์ จัดทำและส่งงบการเงิน และรายงานเกี่ยวกับฐานะการเงิน และผลการดำเนินงานของบริษัทต่อสำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทย ดังต่อไปนี้

1. งบการเงินรายไตรมาสที่ผู้สอบบัญชีได้สอบทานแล้ว
2. งบการเงินประจำงวดการบัญชีที่ผู้สอบบัญชีตรวจสอบและแสดงความเห็นแล้ว
3. รายงานประจำปี
4. รายงานการเปิดเผยข้อมูลอื่นใดเกี่ยวกับบริษัท ตามที่คณะกรรมการกำกับตลาดทุนประกาศ

กำหนด

มาตรา 58 ในกรณีที่สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเห็นว่าเอกสาร หรือรายงานที่บริษัทที่ออกหลักทรัพย์ จัดส่งให้มีข้อมูลไม่ครบถ้วน หรือมีข้อมูลคลุมเครือ ไม่ชัดเจน หรือในกรณีมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน หรือมีกรณีอื่นใดที่จะมีผลกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของผู้ถือหลักทรัพย์หรือต่อการตัดสินใจในการลงทุน หรือต่อการเปลี่ยนแปลงในราคาของหลักทรัพย์ของบริษัท ให้สำนักงานมีอำนาจที่จะดำเนินการประการใดประการหนึ่งหรือหลายประการดังนี้

1. ให้บริษัทรายงาน หรือส่งเอกสารหลักฐานเพิ่มเติม
2. ให้กรรมการ ผู้จัดการ หรือบุคคลผู้มีอำนาจในการจัดการของบริษัทชี้แจงเพิ่มเติม
3. ให้บริษัทจัดให้มีการสอบบัญชีโดยผู้สอบบัญชี และรายงานผลการสอบบัญชียื่นให้สำนักงานทราบ และเปิดเผยข้อมูลแก่ประชาชนทั่วไป

อนึ่ง ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนจัดทำงบการเงินโดยนำส่งตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษอย่างละ 1 ฉบับ ตามระยะเวลาดังนี้³

1. งบการเงินก่อนสอบทานและก่อนตรวจสอบให้นำส่งภายใน 30 วันนับแต่วันสิ้นไตรมาส หรือสิ้นงวดบัญชีของบริษัท ทั้งนี้ให้เป็นความสมัครใจของบริษัทจดทะเบียนและจะต้องถือปฏิบัติโดยสม่ำเสมอ
2. งบการเงินรายไตรมาสที่ผ่านการสอบทานโดยผู้สอบบัญชี (กรณีบริษัทมีบริษัทย่อย ให้จัดทำงบการเงินรวมด้วย) ให้นำส่งภายใน 45 วันนับแต่วันสุดท้ายของแต่ละไตรมาส
3. งบการเงินประจำปีที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชี ให้นำส่งภายใน 3 เดือน นับแต่วันสิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชี บริษัทจดทะเบียนอาจเลือกที่จะนำส่งงบการเงินประจำปีฉบับที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้สอบบัญชีภายใน 2 เดือน แทนการนำส่งงบการเงินไตรมาส 4 ได้โดยบริษัทจดทะเบียนต้องแจ้งตลาดหลักทรัพย์ล่วงหน้าก่อนดำเนินการภายใน 30 วัน นับแต่วันที่สิ้นสุดรอบระยะเวลาบัญชียื่น

6. การจัดทำบัญชีตามประมวลรัษฎากร

ตามพระราชบัญญัติการบัญชี พ.ศ. 2543 ได้กำหนดให้ห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายไทย นิติบุคคลที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศที่ประกอบธุรกิจในประเทศไทย กิจกรรมร่วมค้าจัดทำบัญชีรายวัน บัญชีแยกประเภท บัญชีสินค้า บัญชีรายวันและแยกประเภทอื่นอย่างไรก็ตามประมวลรัษฎากรได้บัญญัติให้ผู้ประกอบการบางประเภทไม่ว่าจะประกอบการในรูปของบุคคลธรรมดา บริษัท ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล หรือนิติบุคคลอื่นใด มีหน้าที่จัดทำบัญชีพิเศษเพิ่มเติม⁴

³ https://www.set.or.th/th/regulations/supervision/listed_disclosure_p5.html

⁴ <http://www.rd.go.th/publish/38052.0.html>

1) บัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและการนำส่ง

วัตถุประสงค์สำหรับบัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและการนำส่งเพื่อให้ผู้มีหน้าที่หักภาษีเงินได้ ณ ที่จ่ายได้บันทึกรายการภาษีหัก ณ ที่จ่ายไว้เพื่อป้องกันการหลงลืมที่จะนำส่งภาษีดังกล่าว และเป็นการอำนวยความสะดวกแก่เจ้าหน้าที่ที่จะทำการตรวจสอบ

(ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้และภาษีการค้า (ฉบับที่ 4) เรื่อง กำหนดให้ผู้มีหน้าที่หักภาษีเงินได้หรือภาษีการค้า ณ ที่จ่าย มีบัญชีพิเศษ ลงวันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2531)

2) บัญชีพิเศษสำหรับกิจการโรงสีขนาดเล็ก

วัตถุประสงค์บัญชีพิเศษสำหรับกิจการโรงสีขนาดเล็กคือเพื่อให้ผู้ที่ไม่มีหน้าที่จัดทำรายการการค้าข้าวประจำวันตามกฎหมายว่าด้วยการค้าข้าวของกระทรวงพาณิชย์ได้มีบัญชีคุมสินค้าสำหรับกิจการโรงสีขนาดเล็ก ได้แก่ ผู้ประกอบกิจการโรงสีข้าวที่มีกำลังการผลิตต่ำกว่า 5 เมตริกตันต่อ 24 ชั่วโมง ไม่ว่าจะใช้เครื่องสีข้าวเครื่องเดียวหรือหลายเครื่องก็ตาม จึงมีบัญชีพิเศษที่ต้องจัดทำดังนี้

- บัญชีรับข้าวเปลือกจากผู้ว่าจ้างสีข้าว
- บัญชีรับจ่ายข้าวเปลือก
- บัญชีรับจ่ายผลิตภัณฑ์และวัตถุดิบจากการสีข้าว

(ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 1) เรื่อง กำหนดให้ผู้มีเงินได้จากการทำกิจการโรงสีข้าว มีบัญชีพิเศษแสดงรายการและปริมาณข้าวเปลือก ต้นข้าว ปลายข้าวและรำ ลงวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2522)

3) บัญชีพิเศษสำหรับกิจการสถานพยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน

วัตถุประสงค์ของบัญชีพิเศษสำหรับกิจการสถานพยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืนเพื่อให้ผู้ประกอบกิจการสถานพยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน เช่น โรงพยาบาลเอกชน โพลีคลินิก หรือสถานพยาบาลอื่น จัดทำบัญชีพิเศษนี้เพื่อแสดงรายการจ่ายเงินให้แก่ผู้ประกอบโรคศิลปะ เพื่อใช้ตรวจสอบรายได้จากการประกอบวิชาชีพอิสระของผู้ประกอบโรคศิลปะ (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 10) เรื่อง กำหนดให้ผู้ดำเนินการสถาน พยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน มีบัญชีพิเศษ ตามมาตรา 17 แห่งประมวลรัษฎากร ลงวันที่ 6 กันยายน พ.ศ. 2522)

4) บัญชีพิเศษสำหรับกิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์

วัตถุประสงค์ของบัญชีพิเศษสำหรับกิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์ เพื่อแสดงรายการรถยนต์เก่าที่มีอยู่ ได้มา หรือ จำหน่ายไปแต่ละครั้ง ไม่ว่ารถยนต์นั้น ได้ซื้อมาขาย หรือขายแทนผู้อื่น และใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์รายได้จากการประกอบกิจการและควบคุมการมิให้มีการค้ารถยนต์เก่าโดย

ไม่สุจริต (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 12) เรื่อง กำหนดให้ผู้ทำการค้าของเก่า ประเภทรถยนต์มีบัญชีพิเศษ ลงวันที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2523)

5) บัญชีพิเศษสำหรับผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี

วัตถุประสงค์ของบัญชีพิเศษสำหรับผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดีเพื่อแสดงรายการผลิตหรือรับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี และเพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บและตรวจสอบภาษีอากร และป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์การผลิตซีดี (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีเงินได้และภาษีมูลค่าเพิ่ม เรื่อง กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดีมีบัญชีพิเศษ ลงวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2546)

6) บัญชีงบแสดงฐานะการเงิน บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน

วัตถุประสงค์ของการจัดทำบัญชีงบแสดงฐานะการเงิน บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุน เพื่อแสดงฐานะการเงินและผลการประกอบกิจการ อย่างไรก็ตาม ผู้ประกอบการต้องทำการปรับปรุงกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิทางบัญชีหรือทางการเงิน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการคำนวณกำไรสุทธิหรือขาดทุนสุทธิทางภาษีอากร ตามมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตรี แห่งประมวลรัษฎากร โดยบริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลแนบบัญชีงบแสดงฐานะการเงิน บัญชีทำการ และบัญชีกำไรขาดทุนพร้อมกับการยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้นิติบุคคล (ภ.ง.ด.50) ด้วย

7) บัญชีรายได้ก่อนหักรายจ่ายใดๆ

บริษัทหรือห้างหุ้นส่วนนิติบุคคล ที่ตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศและเข้ามาประกอบกิจการขนส่งระหว่างประเทศในประเทศไทย มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้นิติบุคคลจากฐานรายได้จากการประกอบกิจการขนส่งระหว่างประเทศ โดยคำนวณภาษีเงินได้นิติบุคคลในอัตราร้อยละ 3 ของค่าโดยสาร ค่าธรรมเนียม หรือประโยชน์อื่น ที่เรียกเก็บในประเทศไทยเนื่องจากการขนส่งคนโดยสาร หรือร้อยละ 3 ของค่าระวาง ค่าธรรมเนียม หรือประโยชน์อื่นใด ที่เรียกเก็บไม่ว่าในประเทศไทยหรือต่างประเทศ เนื่องจากการขนส่งสินค้าออกจากประเทศไทย

8) รายงานภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตามมาตรา 87 แห่งประมวลรัษฎากร กำหนดให้ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มจัดทำรายงานเป็นพิเศษเพื่อควบคุมการจัดเก็บและสอบยันกับแบบแสดงรายการที่ยื่นเสียภาษีเป็นหลักฐานทางทะเบียนรายละเอียดประกอบแบบแสดงรายการภาษี โดยต้องจัดทำเป็นรายสถานประกอบการ ซึ่งมีรายงานดังนี้

1. รายงานภาษีขาย เป็นรายงานแสดงมูลค่าสินค้าหรือบริการและภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนได้ออกใบกำกับภาษีจากการขายสินค้าหรือให้บริการนั้นๆ ทั้งนี้รายงานภาษีขาย

ต้องมีรายการและข้อความตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 197) ลงวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2556)

2. รายงานภาษีซื้อ เป็นรายงานแสดงมูลค่าสินค้าหรือบริการและภาษีมูลค่าเพิ่มที่ผู้ประกอบการจดทะเบียนได้ซื้อสินค้าหรือบริการจากผู้ประกอบการจดทะเบียนอื่น ทั้งนี้รายงานภาษีซื้อต้องมีรายการและข้อความตามแบบที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 197) ลงวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2556)

3. รายงานสินค้าและวัตถุดิบ สำหรับผู้ประกอบการจดทะเบียนที่ประกอบกิจการขายสินค้าและประกอบกิจการผลิตสินค้าเพื่อขาย ผู้ประกอบการผลิตสินค้าเพื่อขายนั้นต้องจัดทำทั้งรายงานวัตถุดิบ รายงานสินค้าสำเร็จรูป และรายงานสินค้าระหว่างผลิต (เฉพาะ ณ วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี) ซึ่งต้องมีรายการและข้อความอย่างน้อยตามที่อธิบดีกรมสรรพากรกำหนด (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากรเกี่ยวกับภาษีมูลค่าเพิ่ม (ฉบับที่ 89) ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2542)

รายงานการจ่ายอะไหล่โดยไม่คิดมูลค่าผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มที่ขายสินค้าโดยมีการรับประกันสินค้าที่ขายหรือบริการซ่อมสินค้าที่ขาย กรณีมีการชำรุดบกพร่องหรือเพื่อเหตุอื่นอันมีลักษณะทำนองเดียวกัน ต้องจัดทำรายงานจ่ายอะไหล่โดยไม่คิดมูลค่าเพื่อใช้ประกันสินค้าที่ขายหรือบริการซ่อมสินค้าที่ขายแยกต่างหากจากรายงานสินค้าและวัตถุดิบ

9) รายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ

ผู้มีหน้าที่เสียภาษีธุรกิจเฉพาะมีหน้าที่จัดทำรายงานแสดงรายรับก่อนหักรายจ่ายที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะและรายรับที่ไม่ต้องนำมารวมคำนวณเพื่อเสียภาษีธุรกิจเฉพาะ โดยต้องจัดทำเป็นรายงานประกอบการ ปัจจุบันไม่ได้กำหนดรูปแบบรายงานแสดงรายรับก่อนหักรายจ่ายให้ผู้ประกอบการปฏิบัติแต่อย่างใด

10) รายงานเงินสดรับ - จ่าย

ผู้ประกอบการที่มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และมีได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม เฉพาะผู้มีเงินได้พึงประเมินตามมาตรา 40 (5) (6) (7) และ (8) แห่งประมวลรัษฎากร ให้จัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่ายเป็นประจำวัน เพื่อประโยชน์ในการจัดเก็บภาษีอากรและเพื่อให้ผู้ประกอบการทราบถึงรายได้ รายจ่าย ผลกำไร ขาดทุน และใช้เป็นหลักฐานในการขอสินเชื่อจากสถาบันการเงิน (ประกาศอธิบดีกรมสรรพากร เกี่ยวกับภาษีเงินได้ (ฉบับที่ 161) เรื่อง กำหนดให้ผู้มีหน้าที่เสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และมีได้เป็นผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม จัดทำบัญชีหรือรายงานแสดงรายได้และรายจ่าย ลงวันที่ 21 ธันวาคม พ.ศ. 2549)

ตารางสรุปบัญชีพิเศษและรายงานตามประมวลรัษฎากร

กรณีผู้ประกอบการบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล

ผู้ประกอบการบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล อาจจะประกอบกิจการที่ต้องเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพียงอย่างเดียว หรือต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม หรือภาษีธุรกิจเฉพาะ นอกเหนือจากภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาก็ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับประเภทกิจการของผู้ประกอบการ สำหรับบัญชีพิเศษและรายงานที่ต้องจัดทำตามประมวลรัษฎากรกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และกรณีที่ยื่นจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1.2 สรุปบัญชีพิเศษและรายงานตามประมวลรัษฎากร

กรณีผู้ประกอบการบุคคลธรรมดา ห้างหุ้นส่วนสามัญ หรือคณะบุคคลที่มีใช่นิติบุคคล

ผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียน ภาษีมูลค่าเพิ่ม	ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
1. รายงานเงินสดรับ – จ่าย	1. รายงานภาษีมูลค่าเพิ่ม - รายงานภาษีซื้อ / รายงานภาษีขาย - รายละเอียดสินค้าคงเหลือ ณ วันที่ 30 มิถุนายน และวันที่ 31 ธันวาคม - บัญชีแสดงสินค้าที่ครอบครอง กรณีเป็น ผู้ประกอบการกิจการโรงเลื่อย โรงค้าไม้แปรรูปกิจการ ค้าของเก่า
2. บัญชีแสดงสินค้าที่ครอบครองกรณีเป็น ผู้ประกอบการกิจการค้าของเก่า	2. บัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและนำส่ง
3. บัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและ นำส่ง	3. บัญชีพิเศษเฉพาะกิจการ - กิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์ - ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี
4. บัญชีพิเศษเฉพาะกิจการ - โรงสีขนาดเล็ก - กิจการสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยไว้ ค้างคืน - กิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์ - ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี	4. รายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ (กรณีจดทะเบียนภาษี ธุรกิจเฉพาะ)
5. รายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ (กรณีจดทะเบียนภาษีธุรกิจเฉพาะ)	

กรณีผู้ประกอบการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด บริษัท มหาชน จำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคล กิจการร่วมค้า มูลนิธิสมาคม หรือนิติบุคคลอื่น

ผู้ประกอบการในรูปของห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัท จำกัด บริษัท มหาชน จำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญ นิติบุคคล กิจการร่วมค้า มูลนิธิสมาคม หรือนิติบุคคลอื่น บัญชีพิเศษและรายงานที่ต้องจัดทำตามประมวล รัษฎากรกรณีที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม และกรณีที่จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่มนั้น สามารถสรุปได้ ดังนี้

ตารางที่ 1.3 สรุปบัญชีพิเศษและรายงานตามประมวลรัษฎากร

กรณีผู้ประกอบการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัท มหาชน จำกัด ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติ บุคคล กิจการร่วมค้า มูลนิธิสมาคม หรือนิติบุคคลอื่น

ผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
1. บัญชีงบแสดงฐานะการเงินบัญชีทำการและ บัญชีกำไรขาดทุน	1. รายงานภาษีมูลค่าเพิ่ม - รายงานภาษีขาย - รายงานภาษีซื้อ - รายงานสินค้าและวัตถุดิบ - รายงานการจ่ายอะไหล่โดยไม่คิดมูลค่า (สำหรับสินค้าที่มีประกัน) - บัญชีแสดงสินค้าที่ครอบครอง กรณีเป็น ผู้ประกอบกิจการโรงเลื่อย โรงคั่วไม้ แปรรูป กิจการค้าของเก่าผู้ประกอบการที่ได้รับให้ อนุมัติให้จัดตั้งคลังสินค้าทัณฑ์บนประเภท ร้านค้าปลอดอากร และกิจการปิโตรเลียม
2. บัญชีแสดงสินค้าที่ครอบครอง กรณีเป็นผู้ ประกอบกิจการค้าของเก่า	2. บัญชีงบแสดงฐานะการเงิน บัญชีทำการและ บัญชีกำไรขาดทุน
3. บัญชีพิเศษเฉพาะกิจการ - โรงสีขนาดเล็ก - กิจการสถานพยาบาลที่มีเตียงผู้ป่วยไว้ค้างคืน - กิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์ - ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี	3. บัญชีพิเศษเฉพาะกิจการ - กิจการค้าของเก่าประเภทรถยนต์ - ผู้ผลิตหรือผู้รับจ้างผลิตผลิตภัณฑ์ซีดี

ผู้ประกอบการที่ไม่ได้จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม	ผู้ประกอบการจดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม
4. บัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและนำส่ง	4. บัญชีรายได้อีกก่อนหักรายจ่ายใดๆ (เฉพาะนิติบุคคลต่างประเทศที่เข้ามาประกอบ กิจการขนส่งระหว่างประเทศในประเทศไทย)
5. รายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ (กรณีจดทะเบียนภาษี ธุรกิจเฉพาะ)	5. บัญชีพิเศษแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่ายและ นำส่ง
	6. รายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ (กรณีจดทะเบียนภาษีธุรกิจเฉพาะ)

7. เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเสียภาษีตามประมวลรัษฎากร

เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณเสียภาษีตามประมวลรัษฎากรสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท

1. เกณฑ์ที่ใช้ในการรวบรวมเงินได้สุทธิ

เกณฑ์ที่ใช้ในการรวบรวมเงินได้พึงประเมินเพื่อคำนวณภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ให้ใช้เกณฑ์เงินสดในการรวบรวมรายได้/เงินได้พึงประเมินเพื่อการคำนวณภาษี หักค่าใช้จ่ายตามอัตราเหมาหรือตามความเป็นจริงและสมควรหักลดหย่อนได้ตามที่กฎหมายกำหนด

ในขณะที่การคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มให้ใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณเกณฑ์การรับรู้รายได้และรายจ่ายโดยไม่คำนึงว่าจะได้รับเงินสดหรือจ่ายเงินสดออกไปแล้วหรือไม่ แต่จะรับรู้ภาษีขายเมื่อจุดความรับผิดชอบในการเสียภาษีมูลค่าเพิ่ม (Tax point) เกิดขึ้น

ในขณะที่การรวบรวมรายรับ/รายได้เพื่อคำนวณภาษีธุรกิจเฉพาะสามารถเลือกที่จะใช้เกณฑ์เงินสดหรือเกณฑ์สิทธิหรือฐานรายได้ที่เป็นฐานภาษี เมื่อเลือกวิธีใดแล้วต้องใช่วิธีนั้นตลอดไป เว้นแต่ได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสรรพากรให้เปลี่ยนแปลง

2. เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณกำไรสุทธิ

เกณฑ์ที่ใช้ในการคำนวณกำไรสุทธิเพื่อเสียภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้ใช้เกณฑ์สิทธิในการคำนวณ (เกณฑ์คงค้าง + เงื่อนไขตามที่กฎหมายกำหนด) กล่าวคือ ให้พิจารณาเงื่อนไขเกี่ยวกับรายได้และค่าใช้จ่ายตามมาตรา 65 ทวิ และมาตรา 65 ตรี ในการคำนวณกำไรสุทธิ

8. หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจตามประมวลรัษฎากร

ภาระหน้าที่ของผู้ประกอบธุรกิจ ในกรณีภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ให้ผู้ประกอบธุรกิจตามมาตรา 40 (5) – 40 (8) ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาปีละ 2 ครั้ง ภายในเดือนกันยายน และเดือนมีนาคมปีถัดไป

สำหรับภาษีเงินได้นิติบุคคล ให้นิติบุคคลที่เสียภาษีจากฐานกำไรสุทธิ ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีปีละ 2 ครั้ง ภายใน 2 เดือน นับแต่วันครึ่งงวดบัญชี และภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชีพร้อมทั้งแนบบการเงิน อย่างไรก็ตาม นิติบุคคลที่ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีผ่านระบบออนไลน์ของกรมสรรพากรไม่ต้องแนบบการเงิน หากนิติบุคคลได้นำส่งงบการเงินผ่านระบบ DBD E-Filing ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า

สำหรับนิติบุคคลที่เสียภาษีจากฐานรายได้ก่อนหักค่าใช้จ่าย ให้ยื่นแบบแสดงรายการและชำระภาษีปีละครั้ง ภายใน 150 วันนับแต่วันสิ้นรอบระยะเวลาบัญชี สำหรับนิติบุคคลที่เสียภาษีจากเงินได้ที่จ่ายจากหรือในประเทศไทยและจากการจำหน่ายเงินกำไรออกไปจากประเทศไทยให้ผู้จ่ายเงินได้นำส่งภาษีภายใน 7 วันนับแต่วันสิ้นเดือนของเดือนที่จ่ายเงิน

สำหรับภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะ ให้ผู้ประกอบธุรกิจชำระภาษีทุกวันที่ 15 ของเดือนถัดไป

นอกจากการชำระภาษีผู้ประกอบธุรกิจมีหน้าที่จัดทำบัญชีตามที่ประมวลรัษฎากรกำหนด กรณีเป็นผู้ประกอบการที่ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มมีหน้าที่ขอเลขประจำตัวผู้เสียภาษี จดทะเบียนภาษีมูลค่าเพิ่ม ออกใบกำกับภาษี จัดทำรายงานภาษีมูลค่าเพิ่มประกอบด้วยรายงานภาษีขาย รายงานภาษีซื้อและรายงานสินค้าและวัตถุดิบ ในขณะที่ผู้ประกอบการที่ต้องเสียภาษีธุรกิจเฉพาะมีหน้าที่ในการจดทะเบียนภาษีธุรกิจเฉพาะ ทำรายงานภาษีธุรกิจเฉพาะ

9. การบริหารภาษีอากร (Tax Administration)

Smith (1776) ได้กล่าวถึงหลักการเกี่ยวกับภาษีที่ดีไว้ 4 ประการในหนังสือ “The Wealth of Nations” กล่าวคือ

1. หลักความยุติธรรม (Equity) ซึ่งระบบภาษีที่ดีควรมีการกระจายภาระภาษีไปยังประชาชนอย่างเสมอภาค
2. หลักความแน่นอน (Certainty) ผู้เสียภาษีจะต้องทราบถึงจำนวนเงินที่ต้องเสียภาษี วิธีการเสียภาษี
3. หลักความสะดวก (Convenience) ภาษีที่ถูกจัดเก็บต้องง่ายและประชาชนจะต้องเต็มใจที่จะต้องปฏิบัติตาม (Voluntary Tax Compliance)